

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Göteborgs universitet
Rektor
registrator@gu.se

Utbildningsdepartementet
diarienummer U2021/04368
u.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar över betänkandet SOU 2021:83 Belastningsregisterkontroll och avskiljande av studenter (dnr U2021/04368)

Sammanfattning

Göteborgs universitet (GU) ställer sig positivt till att det införs belastningsregisterkontroll i samband med antagning till vissa högskoleutbildningar som leder till yrken inom skola eller hälso- och sjukvården. GU ställer sig i allt väsentligt bakom de skäl som utredningen anför för en sådan ordning. GU anser emellertid att det kan finnas skäl att låta ytterligare hälso- och sjukvårdsutbildningar omfattas. GU menar också att listan över vilka brott som bör omfattas vid kontrollen i antagningsprocessen bör bli föremål för fortsatta överväganden.

GU instämmer i utredningens förslag att det bör införas en ny avskiljandegrund som kommer att motsvara skälen för nekad antagning vid förekomst i belastningsregistret (avsnitt 13.3 i betänkandet). GU ställer sig vidare positivt till utredningens förslag om avskiljande av studenter som visat sig uppenbart olämpliga (avsnitt 13.4).

GU ställer sig positivt till förslaget att inte bara trakasserier som har samband med diskrimineringsgrunderna ska kunna föranleda disciplinära åtgärder (avsnitt 13.8).

GU föreslår att det utreds närmare hur enskilda utbildningsanordnare också kan omfattas av de förändringar som nu föreslås. När det gäller genomförandet och konsekvenser av utredningens förslag vill GU understryka att det oaktat detta kommer att krävas anpassningar av det antagningssystem som Universitets- och högskolerådet (UHR) och lärosätena idag använder.

GU:s synpunkter utvecklas närmare nedan och följer dispositionen i betänkandet.

Utformningen av systemet med belastningsregisterkontroll (avsnitt 11.3-11.5)

GU instämmer i utredningens bedömning att kontrollen i belastningsregistret bör göras avseende sökande som ska erbjudas utbildningsplats, dvs. först efter att ett urval av de sökande

har gjorts men innan antagningsbeslut fattas. Ett viktigt skäl för en sådan begränsning är inte minst att det minimerar integritetsintrånget för enskilda.

Som utredningen anför innebär en sådan ordning också att tiden för att genomföra kontrollerna blir mycket begränsad. GU instämmer i att det kan finnas behov av en särskild rutin för hur kontrollerna ska genomföras. Den elektroniska lösning som utredningen presenterar i denna del gäller dock bara samordnade antagningar genom UHR. Såvitt GU nu kan bedöma innebär utredningens förslag därför att varje lärosäte vid exempelvis sena anmälningar till lärutbildningar kommer att behöva skicka förfrågningar till Polismyndigheten med post och motta svar därifrån på samma sätt. GU vill mot denna bakgrund understryka vikten av att uppgifter om svar från belastningsregistret behandlas på ett likvärdigt sätt oavsett om uppgifterna görs tillgängliga för det berörda lärosätet i en samordnad antagning genom UHR, eller genom ett svar direkt från Polismyndigheten i en lokal antagningsprocess. Vid ett genomförande av utredningens förslag bör arbetet med att anpassa det nationella antagningssystemet också involvera behovet av enhetliga rutiner för registerkontroller som utförs under lokala antagningar (se vidare nedan under rubriken Dataskydd).

Vilka utbildningar ska omfattas av kravet på belastningsregisterkontroll? (Avsnitt 11.6)

GU instämmer i att belastningsregisterkontroll bör göras inför antagning till de utbildningar som utredningen föreslår. GU anser emellertid att de kriterier som utredningen tar upp talar för att ytterligare hälso- och sjukvårdsutbildningar bör omfattas. GU ifrågasätter inte utredningens uppfattning att styrkan i skälen för registerkontroll inför antagning kan skilja sig åt mellan olika utbildningar, med den följd att vissa utbildningar inte bör omfattas av förslaget. GU saknar dock en djupare analys i betänkandet av hur och varför styrkan i skälen skiljer sig åt mellan flera av de hälso- och sjukvårdsutbildningar som räknas upp. En närmare redogörelse för hur tungt skyddsskälen bedöms väga i de olika utbildningarna skulle till exempel kunna göras i en genomgång av utbildningarna inom hälso- och sjukvårdsområdet.

Tandläkarutbildningen och psykoterapeutprogrammet är exempel på utbildningar som också bör kunna omfattas

När det till exempel gäller tandläkarutbildningen väger skyddsintressena enligt GU:s bedömning inte lättare än vad de gör för exempelvis fysioterapeututbildningen (vilken omfattas av utredningens förslag). Tandläkare kan i stor utsträckning förväntas ha kontakt med patienter i utsatta situationer. En patient är under en undersökning eller behandling ofta ensam med yrkesutövaren och måste i särskilt hög grad lita till den enskilda tandläkarens omdöme. Utredningen anför i detta sammanhang ytterligare sådana skäl som enligt GU borde innebära att även tandläkarutbildningen ska omfattas av kravet på belastningsregisterkontroll (s. 155).

Motsvarande skyddsintressen som vid tandläkarutbildningen kan enligt GU göra sig gällande vid psykoterapeutprogrammet. Den omständigheten att de flesta legitimerade psykoterapeuter idag är legitimerade psykologer eller läkare, och därmed redan kommer att ha registerkontrollerats vid antagningen till psykolog- eller läkarutbildningen, är inte ett förhållande som enligt GU bör tillskrivas någon avgörande betydelse för bedömningen av om utbildningen bör

omfattas av registerkontrollen. Det skulle istället innebära ett underkännande av de kriterier som utredningen anför som skäl för att en registerkontroll ska införas för andra hälso- och sjukvårdsutbildningar. Det skulle enligt GU inte heller vara förenligt med intresset av en rimlig, enhetlig och förutsebar reglering om det är en tidigare genomförd utbildning som i detta fall skulle kunna avgöra om en student som är antagen till utbildningen har kontrollerats mot belastningsregistret eller inte.

GU anser således att utbildningarna till tandläkare och psykoterapeut är två exempel på ytterligare utbildningar som bör kunna omfattas av belastningsregisterkontroll vid antagningen.

Vilka brott ska belastningsregisterkontrollen omfatta? (Avsnitt 11.6.4)

En utgångspunkt för utredningens förslag har varit att de brott som ska kontrolleras vid antagning enbart bör vara sådana brott som med stor sannolikhet innebär att den som söker anställning eller legitimation kommer att nekas detta. GU kan liksom utredningen se fördelar med att listorna över de brott som ska kontrolleras inför antagning till lärarutbildningar respektive hälso- och sjukvårdsutbildningar är snarlika. Som utredningen konstaterar medför den lista av brott som kontrolleras inför anställning inom skolan emellertid att vissa mycket allvarliga brott inte kommer att omfattas av kontrollen inför antagning. Även om flera av de brott som utredningen här ger exempel på är mycket ovanliga, delar GU utredningens uppfattning att avgränsningen mellan vilka brott som omfattas av belastningsregisterkontrollen och vilka som inte gör det kan ifrågasättas. Det finns möjligen också ytterligare brott än de som utredningen här nämner som i hög grad skulle kunna påverka allmänhetens förtroende för sjukvården och patientsäkerheten om personer dömda för dessa brott skulle kunna genomföra utbildningarna i fråga.

GU menar att det i första hand är en uppgift för regeringen eller riksdagen att värdera vilka brott som bör utgöra hinder för antagning till en viss högskoleutbildning och motsätter sig inte att utredningens förslag om vilka brott som ska omfattas genomförs. Mot bakgrund av vad som nu har anförts menar GU dock att listan över vilka brott som bör omfattas vid kontrollen i antagningsprocessen bör bli föremål för fortsatta överväganden.

Information om belastningsregisterkontrollen samt sekretess för uppgifter om att sökanden förekommer i belastningsregistret för vissa brott (avsnitt 11.10-11.11)

GU delar utredningens uppfattning att det kommer att bli en viktig uppgift för lärosätena och UHR att se till att information om belastningsregisterkontrollen och dess konsekvenser når de som överväger att ansöka till någon av de utbildningar som omfattas av förslaget.

I detta sammanhang vill GU också framföra att det inte är osannolikt att antagningsprocessen kommer att bli föremål för en ökad uppmärksamhet från allmänhetens sida och föranleda att lärosätena och UHR periodvis kommer att behöva hantera ett större antal ärenden än idag som

gäller enskildas begäran om att ta del av allmänna handlingar. Med anledning av utredningens överväganden och förslag om att det inte finns tillräckliga skäl för att sekretessbelägga eventuella uppgifter om sökandes förekomst i belastningsregistret, kommer det såvitt GU nu kan bedöma att vara av stor vikt att den berörda kretsen av sökande också på ett lämpligt sätt får information om att uppgifterna kommer att vara offentliga vid lärosätena.

Dataskydd (avsnitt 11.12)

GU instämmer i utredningens bedömning om att det kommer att krävas anpassningar av det antagningssystem som UHR och lärosätena idag använder. Det kan till exempel också finnas behov av att genom hänvisningar i föreskrifter eller rekommendationer tydliggöra vad som gäller ifråga om gallring av utdrag ur belastningsregistret efter en viss tid.

GU instämmer i att anpassningar inte bara behövs för att kommunikationen mellan UHR eller ett lärosäte och Polismyndigheten ska kunna ske på ett informationssäkert sätt (s. 145). Som utredningen konstaterar behöver anpassningar ifråga om till exempel behörighetsbegränsningar också göras mot bakgrund av hur antagningar idag administreras vid både lärosätena och UHR genom det nationella antagningssystemet NyA (s. 178-179). De systemutvecklande åtgärder som här behöver genomföras kommer därför sannolikt att beröra mer eller mindre alla universitet och högskolor.

Lärosätena ska underrättas om domar som kan leda till avskiljande (avsnitt 13.3.6)

GU instämmer i behovet av en bestämmelse som ska reglera domstolarnas underrättelseskyldighet. GU vill här särskilt framhålla att en enhetlig och förutsebar tillämpning av bestämmelsen också förutsätter att domstolarna under rättegången får kunskap om vid vilket eller vilka lärosäten som den tilltalade är antagen till en eller flera av de utbildningar som omfattas.

Avskiljande av studenter som visat sig uppenbart olämpliga (avsnitt 13.4)

GU ser positivt på förslaget att det ska vara möjligt att avskilja en student som genom särskilt klandervärt uppträdande visat sig olämplig att fortsätta sina studier vid exempelvis upprepade förseelser. När det gäller den föreslagna formuleringen ”under eller i anslutning till utbildningen” beskriver utredningen olika sammanhang med koppling till studielivet som bör kunna omfattas. GU vill tillägga att studielivet i stor utsträckning idag omfattar kontakter digitalt via sociala medier. Det är mycket vanligt att studenter använder sådana medier för kontakter med varandra och anställda vid lärosätet eller med patienter, elever eller annan personal där en verksamhetsförlagd utbildning genomförs eller har genomförts. När det till exempel gäller misstänkta trakasserier eller ageranden som stör verksamheten vid lärosätet är det GU:s erfarenhet att sådana uppträdanden inte sällan också har ägt rum via just sociala medieplattformar. Det har förekommit att uppträdanden av sådana slag har kunnat beivras

enligt de bestämmelser som nu finns om disciplinära åtgärder i 10 kap. högskoleförordningen (1993:100), även om kontakterna har ägt rum på medieplattformar som lärosätet inte tillhandahåller för studenterna. GU har inte uppfattat den föreslagna avskiljande grunden som att den kommer att vara begränsad till hur kontakterna tas eller vilka medier som används, så länge uppträdandet äger rum i ett sammanhang som har någon koppling till studierna.

Konsekvenser (avsnitt 16)

Utredningen har inte haft i uppdrag att lämna förslag som berör enskilda utbildningsanordnare. GU kan liksom utredningen konstatera att det kommer att uppstå såväl praktiska som principiella frågor kring utformningen av ett kontrollsystem inför antagningen till berörda utbildningar, om belastningsregisterkontroller avseende sådana brott som hindrar antagning till statliga universitet och högskolor även ska utföras av andra än myndigheter. Samtidigt är det enligt GU en brist i reformen som nu föreslås att den kan innebära att sökande med den brottsbelastning som hindrar dem från att antas till en utbildning vid ett statligt lärosäte istället kan genomföra en motsvarande utbildning hos en enskild utbildningsanordnare. GU föreslår därför att det – inte minst mot bakgrund av de tungt vägande skyddsintressen som utredningen har redogjort för – utreds närmare hur enskilda utbildningsanordnare också kan omfattas av de förändringar som nu föreslås.

Ärendets beredning

Detta remissvar har beslutats av rektor Eva Wiberg efter föredragning av sektionschef Anders Bohm vid sektionen för antagning vid GU:s utbildningsenhet. Inför upprättandet av remissvaret har synpunkter inhämtats från Sahlgrenska Akademin, Utbildningsvetenskapliga fakulteten samt psykologiska institutionen vid Samhällsvetenskapliga fakulteten. I beredningen har även förvaltningsjurist Daniel Winter deltagit.

Eva Wiberg
Rektor

Anders Bohm
Sektionschef